

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/3027	20 september 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 57/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

bla

Kolonel-KLu

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/3027 d.d.
20 september 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

Intern:

HMID

HSV

HAI

HMA

Archief

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

57/93

(Afgesloten 201400 SEP 1993)

Bosnië-Herzegovina

De internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg hebben op 16 september aangekondigd dat de onderhandelingen over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina deze week zullen worden hervat. Zij zeiden te verwachten dat de politiek leiders van de strijdende partijen elkaar op 21 september op het vliegveld van Sarajevo treffen om "de laatste details" te regelen en mogelijk zelfs een akkoord te ondertekenen. Belangrijk voorbereidend werk zou zijn verricht tijdens de ontmoetingen van de Bosnische president Izetbegovic met zijn Kroatische ambtgenoot Tudjman en de voorzitter van het Bosnisch-Servische parlement Krajisnik vorige week. Ook zouden Turkse diplomaten een bemiddelende rol hebben gespeeld. Nadat begin vorige week reeds een bestandsovereenkomst was gesloten tussen Moslims en Kroaten, is bij laatstgenoemde ontmoeting een soortgelijk akkoord gesloten tussen Moslims en Serviërs.

De aankondiging van Owen en Stoltenberg was opmerkelijk, omdat aanwijzingen ontbreken dat inmiddels een beginselakkoord is bereikt over het belangrijkste twistpunt, te weten de verdeling van het grondgebied tussen de drie deelstaten waarin Bosnië-Herzegovina zou worden verdeeld. Het is in beginsel denkbaar dat Izetbegovic, die de afgelopen weken voor de andere partijen onaanvaardbare (gebieds)eisen had gesteld, deze eisen heeft bijgesteld op aanraden van een deel van zijn achterban en van de internationale bemiddelaars. Deze hebben hem erop gewezen dat een voortzetting van de strijd tot onaanvaardbaar lijden van de burgerbevolking zal leiden en tot resultaat zou kunnen hebben dat de Moslims zelfs een deel van het momenteel door hen beheerste gebied zouden verliezen. Verder is denkbaar dat Izetbegovic op zijn recente reizen naar de Verenigde Staten en het Midden-Oosten tot de conclusie is gekomen dat geen buitenlandse militaire steun voor de Moslims te verwachten is indien een akkoord opnieuw uitblijft. Overigens heeft Izetbegovic inmiddels publiekelijk te kennen gegeven dat hij vasthoudt aan zijn territoriale eisen.

Anderzijds is ook denkbaar dat de Serviërs en Kroaten nu wèl bereid zijn tegevoet te komen aan de eisen van Izetbegovic, die in een eerder stadium voor hen onaanvaardbaar waren. Daarbij kan voor Tudjman de vrees een rol spelen betrokken te raken bij een oorlog op twee fronten, te weten in Bosnië en in Kroatië zelf, evenals recente dreigementen met internationale sancties in geval van nieuwe Kroatische offensieven. De Bosnisch-Kroatische politiek leider Boban heeft echter aangegeven dat hij de aanspraken van de Moslims op de kustplaats Neum blijft verwerpen.

Voor wat betreft de Servische positie is van belang dat de Bosnisch-Servische leider Karadzic onder grote druk staat van de Servische president Milosevic, die een vredesakkoord wil aanwenden bij verzoeken om verlichting van de sancties tegen "Joegoslavië". Karadzic heeft echter herhaald dat van additionele gebiedsconcessies aan de Moslims geen sprake kan zijn.

[REDACTED]

Owen en Stoltenberg hebben nog vrijwel geen inzage gegeven in de details van het eventuele akkoord. Derhalve blijft onduidelijk of en door wie de voor de totstandkoming van het akkoord noodzakelijke concessies zijn gedaan. Wel is bekendgemaakt dat Izetbegovic en Krajisnik zijn overeengekomen dat in de drie deelstaten waarin Bosnië-Herzegovina zou worden verdeeld, binnen twee jaar een referendum kan worden georganiseerd over de vraag of zij zich van de Unie willen afscheiden, waarna de rechten van dat deel aan de Unieregering zouden vervallen. Dit lijkt erop te wijzen dat de passage in het oorspronkelijke plan van Owen en Stoltenberg, volgens welke een deel van de Unie zich slechts zou mogen afscheiden met toestemming van de andere deelstaten, is ingetrokken.

Omdat er weinig twijfel kan bestaan over de wens van de Bosnische Serviërs en Kroaten tot afscheiding van de door hen gedomineerde delen van Bosnië-Herzegovina, wijst de door Stoltenberg en Owen gebruikte formulering met betrekking tot het referendum erop dat Izetbegovic zijn verzet tegen opdeling van Bosnië-Herzegovina heeft opgegeven. Indien bevestigd, moet worden aangenomen dat hij inwilliging van zijn oorspronkelijke territoriale eisen als voorwaarde heeft gesteld voor de nu gekozen formule. Vooralsnog blijft echter twijfelachtig of dit voor de Serviërs en Kroaten aanvaardbaar is.

Tegen deze achtergrond wordt er vooralsnog van uitgegaan dat de strijdende partijen vooral hebben toegegeven aan de internationale druk om de onderhandelingen te hervatten. Maar ook indien er inderdaad een vredesakkoord zou worden ondertekend, is het uiterst twijfelachtig in hoeverre daaraan in de praktijk gevolg zal worden gegeven. Bij alle drie partijen hebben regionale politici en commandanten geprotesteerd tegen de in de oorspronkelijke vredesvoorstellen geformuleerde gebiedsindeling. Het is zeer wel denkbaar dat dergelijke functionarissen de uitvoering van een eventueel akkoord zullen doorkruisen.

Het afgelopen weekeinde zijn voortdurend schendingen gemeld van de bestanden die de Moslims in Bosnië-Herzegovina vorige week met de Serviërs en Kroaten hadden gesloten. Zo hebben Moslim-eenheden kort na het ingaan van de bestandsovereenkomst met de Kroaten een zware artillerie- en infanterieaanval uitgevoerd op Kroatische stellingen in het dal van de rivier Lasva tussen Travnik en Zenica. Elders hebben zij Servische stellingen aangevallen bij Doboj en Maglaj. Ook de Serviërs en Kroaten hebben de bestandsafspraken in de genoemde regio's geschonden. Daardoor lijkt de kans op een vredesakkoord aanzienlijk afgenomen. Owen en Stoltenberg zetten desondanks hun bemiddelingspogingen voort; zo zullen zij naar verwachting vandaag aan boord van een Brits oorlogsschip ontmoetingen hebben met Izetbegovic, Boban en Karadzic. Door Owen is echter reeds twijfel uitgesproken of de in Sarajevo geplande bijeenkomst ook daadwerkelijk zal plaatsvinden.

Volgens een melding van het "Joegoslavische" persbureau TanJug hebben de Bosnisch-Servische eenheden en bevolking van Zavidovici en de heuvels van Ozren (centraal-Bosnië) van de Bosnisch-Servische politieke en militaire leiders, Karadzic en Mladic, garanties ontvangen, waardoor zij "niet langer bezorgd hoeven te zijn". Deze mededeling werd niet nader uitgewerkt, maar de genoemde plaatsen liggen in de gebieden die de Bosnische Serviërs volgens de oorspronkelijke voorstellen van Owen en Stoltenberg zouden moeten overdragen aan de Moslims. Tegen de aanvaarding van deze bepaling door Karadzic was veel verzet gerezen in het Bosnisch-Servische parlement en in de regio zelf. Ook de opstandige militairen in Banja Luka hadden tegen dit element van de vredesvoorstellen geprotesteerd. De gemelde garanties van Karadzic en Mladic lijken erop te wijzen dat dezen nu afstand nemen van de betreffende bepaling.

Bosnische (Moslim-)media hebben melding gemaakt van een opstand onder Servische troepen in Zvornik (oost-Bosnië) tegen het Bosnisch-Servische politieke en militaire gezag. Er zouden binnen de lokale Servische gelederen gevechten hebben

[REDACTED]

plaatsgevonden en het aantal deserties zou toenemen. Er is geen enkele aanwijzing dat de Bosnische berichten juist zijn. Vermoedelijk willen de Bosnische media suggereren dat de onvrede die vorige week in Banja Luka tot een opstand leidde, ook in andere delen van de Bosnisch-Servische strijdkrachten bestaat.

Overigens is inmiddels gemeld dat de opstand in Banja Luka beëindigd is. De leider van de opstand zou zijn aangehouden. Andere arrestaties zijn vermoedelijk niet verricht, omdat Karadzic en Mladic vooraf amnestie hadden toegezegd aan de ontevreden militairen. In ruil daarvoor hadden dezen hun eis dat de Bosnisch-Servische regering zou aftreden, laten vallen. Volgens persberichten hebben Karadzic en Mladic toegezegd dat zij strenger zullen optreden tegen oorlogspolitiëers en maatregelen zullen nemen om de levensomstandigheden van militairen en hun gezinnen te verbeteren.

De plaatsvervangend bevelhebber van de Kroatische eenheden rond Gornji Vakuf (centraal-Bosnië) heeft leden van de EG-waarnemersmissie in het voormalige Joegoslavië gewaarschuwd voor mogelijke militaire samenwerking tussen de Moslims en de Bosnische Serviërs. Doel van die samenwerking zou zijn te verhinderen dat de Kroaten een sterke positie in centraal-Bosnië behouden. Deze aankondiging is opmerkelijk, omdat sinds enkele maanden nauwelijks meer sprake is van confrontaties tussen Serviërs en Kroaten in Bosnië-Herzegovina en in het geheel niet van militaire samenwerking tussen Serviërs en Moslims.

De bevelhebber van de Bosnische (Moslim-)eenheden rond de Posavina-corridor in noordoost-Bosnië, Hindic, heeft formeel laten weten dat VN-functionarissen in zijn operatiegebied niet langer welkom zijn. Als reden hiervoor noemde hij dat UNPROFOR en andere VN-organisaties onvoldoende bijdragen aan de bescherming van zijn volk en zelfs zouden bijdragen aan de etnische zuiveringen door Kroaten en Serviërs. Deze aankondiging is des te meer opmerkelijk, omdat Hindic bekend stond om zijn bereidheid tot samenwerking met UNPROFOR. De opstelling van Hindic lijkt derhalve indicatief voor de teleurstelling van veel Moslims over het gebrek aan VN-steun.

Een Moslim-functionaris uit Travnik heeft EG-personeel gewaarschuwd dat de invloed van radicaal-islamitische groeperingen ("mujahedin") groeit, omdat grote aantallen Moslims van mening zijn dat het Westen onvoldoende zorg draagt voor de bescherming van de Bosnische Moslims. Vooralsnog zijn er geen aanwijzingen dat dit vermoeden juist is. Er zijn weliswaar meldingen van mujahedin-vrijwilligers (maximaal enkele duizenden) die de Moslims bijstaan in de strijd. Tot op heden is echter niet aangetoond dat zij grote militaire of politieke invloed hebben gehad, al zijn er indicaties dat zij hebben bijgedragen aan de verslechtering van de betrekkingen tussen Kroaten en Moslims. Vermoedelijk heeft de geciteerde uitspraak met name tot doel in te spelen op de vrees in het Westen voor islamitisch fundamentalisme en als zodanig de westerse landen alsnog aan te sporen tot een meer actieve rol ten gunste van de Bosnische Moslims.

Kroatië

Kroatische eenheden hebben eind vorige week artilleriebeschietingen uitgevoerd op Knin (UNPA-zuid), de hoofdstad van de "Republiek van de Servische Krajina" (RSK) in Kroatië. Dit is opmerkelijk, omdat juist een bestand was overeengekomen met betrekking tot het gebied rond de UNPA dat de Kroaten vorige week op de Serviërs hadden veroverd. De Kroaten hebben het betreffende gebied inmiddels verlaten, maar de Servische dorpen aldaar vóór hun vertrek in brand gestoken. Daarbij hebben zij zich ook schuldig gemaakt aan oorlogsmisdaden, deels tegen Servische burgers. Inmiddels is overigens bekend geworden dat de Serviërs in UNPA-zuid als reactie op het Kroatische optreden beschietingen hebben uitgevoerd op Kroatische kuststeden als Sibenik en Zadar.

[REDACTED]

Het is in beginsel denkbaar dat Kroatië met de beschietingen op Knin een waarschuwing heeft willen geven aan de RSK om geen grootschalige militaire confrontatie uit te lokken en onderhandelingen te beginnen over herstel van het Kroatische gezag over de "RSK", zoals voorzien in het VN-vredesplan voor Kroatië. De Kroatische regering heeft de afgelopen dagen opnieuw onderstreept dat de Servische minderheid in de republiek "alle normale burgerrechten" gegarandeerd worden. De ontwikkelingen rond UNPA-zuid van de afgelopen dagen lijkt er echter op te wijzen dat de kansen op nationale verzoening in Kroatië uiterst klein zijn. Tegen deze achtergrond ligt het meer voor de hand te veronderstellen dat de Kroatische strijdkrachten zich opmaken voor een confrontatie met de Serviërs. De Kroatische oppositie, maar in toenemende mate ook Kroatische regeringsfunctionarissen en topmilitairen pleiten in steeds sterkere mate voor een dergelijk offensief optreden.

Kroatische politici blijven er bij de VN op aandringen dat UNPROFOR een actieve rol gaat spelen bij het streven naar het herstel van het Kroatische gezag over de UNPA's. Het is echter vrijwel uitgesloten dat de VN aan deze pleidooien tegemoet zal komen, niet in de laatste plaats omdat dit waarschijnlijk gewapende confrontaties tussen VN-eenheden en de strijdkrachten van de RSK tot gevolg zou hebben. Daarom moet er rekening mee worden gehouden dat Kroatië de aanwezigheid van UNPROFOR in de UNPA's steeds meer zal gaan beschouwen als een obstakel voor militair optreden tegen de Serviërs. De kans neemt derhalve toe dat eerdere dreigementen om het mandaat van UNPROFOR, dat zoals bekend op 30 september a.s. afloopt, zullen worden uitgevoerd. De Kroatische Serviërs zullen er van hun kant vermoedelijk op aandringen dat het verblijf van UNPROFOR, dat in feite de status quo in de UNPA's ten gunste van de Serviërs in stand houdt, zal worden verlengd. Zij waren echter geen partij bij het bepalen van het oorspronkelijke mandaat en zullen ongetwijfeld ook bij de verlenging niet door de Kroaten als onderhandelingspartner worden aanvaard.

De [REDACTED] maakt melding van Kroatische troepenversterkingen rond UNPA-west (west-Slavonië). Het is denkbaar dat een Kroatische (neven)aanval wordt voorbereid op deze UNPA. Evenmin is echter uitgesloten dat de voorbereidingen, evenals de beschieting van Knin, bedoeld zijn om de VN onder druk te zetten om alsnog tegemoet te komen aan de Kroatische verzoeken om het UNPROFOR-mandaat te wijzigen.

Uit "Joegoslavische" persberichten kan worden opgemaakt dat officieren van de "Joegoslavische" strijdkrachten (VJ) deel uitmaken van het Kroatisch-Servische leger. Deze zouden aldaar bijdragen tot een "betere commandovoering". Nog niet eerder werd in de "Joegoslavische" pers zo openlijk aandacht besteed aan de militaire assistentie die vanuit het land aan Servische eenheden elders in het voormalige Joegoslavië wordt verleend. Deze meldingen staan haaks op eerdere beweringen van de "Joegoslavische" en Servische regeringen dat geen militaire steun (meer) wordt verleend aan de Bosnische of Kroatische Serviërs.

Volgens "Joegoslavische" media hebben de Kroatische Serviërs de beschikking over een op het land gestationeerde versie van raketten van Russische makelij van het type SS-N-3. Dit wapen heeft een reikwijdte van meer dan 400 km, waardoor een groot aantal doelen in de regio binnen reikwijdte van de Kroatische Serviërs zou komen, al is de precisie van het wapen zodanig dat het uitsluitend kan worden ingezet voor terreuracties tegen de burgerbevolking. Er is echter geen enkele aanwijzing dat de genoemde persberichten op waarheid berusten.

a) [REDACTED] in UNPA-oost (oost-Slavonië) maakt melding van het bestaan van een organisatie met de naam "Kroatisch-Servische conversatie" in Osijek, de belangrijkste door Kroaten gedomineerde stad in de vrijwel geheel door Serviërs beheerste UNPA. De organisatie wordt gevormd door zowel Servische

[REDACTED]

als Kroatische inwoners van Osijek, die ontevreden zijn met de onveiligheid in en om de stad en de (economische) gevolgen van de oorlog. Zij proberen door middel van dialoog een normalisering van de etnische verhoudingen te bewerkstelligen. Onduidelijk is in hoeverre de activiteiten van deze groep worden ondersteund door de autoriteiten van Osijek en de UNPA.

UNPA-oost is voor beide etnische groeperingen waardevol. Het gebied grenst aan "Joegoslavië" en de bodemschatten worden door de Serviërs geëxploiteerd ten bate van de Servische economie. Ook wordt vanaf en via UNPA-oost het handelsembargo tegen "Joegoslavië" ontdoken. Met name sinds de val van het in de UNPA gelegen Vukovar aan de Servisch-Kroatische grens, die in 1991 bijna tot de val van Tudjman leidde, heeft oost-Slavonië voor de Kroaten ook een zodanige symbolische waarde dat geen enkele Kroatische regering het zich kan veroorloven compromissen te sluiten met betrekking tot dit gebied. Het is derhalve aannemelijk dat de normalisering van de situatie rond UNPA-oost uiteindelijk uiterst problematisch zal zijn.

Conclusie/vooruitzicht

Het feit dat de internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg eind vorige week een hervatting van de onderhandelingen over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina aankondigden, lijkt erop te wijzen dat op essentiële punten sprake is van bereidheid tot additionele concessies bij tenminste één van de strijdende partijen. Het meest voor de hand ligt dat de Bosnische Moslims hun verzet tegen een opdeling van Bosnië-Herzegovina hebben opgegeven. Hun tegenstanders hebben echter nog geen indicatie gegeven dat zij van hun kant bereid zijn tegemoet te komen aan de territoriale eisen van Izetbegovic.

Tegen deze achtergrond is het vooralsnog twijfelachtig of de concessiebereidheid bij alle partijen zodanig is dat er op korte termijn daadwerkelijk overeenstemming kan worden bereikt over een vredesregeling. Zelfs indien er, onder zware internationale druk, toch een akkoord zou worden ondertekend, moet worden betwijfeld of de bepalingen ook daadwerkelijk zullen worden uitgevoerd, omdat tegenwerking van regionale politieke of militaire functionarissen moet worden verwacht.

De militaire spanningen in Kroatië nemen met name rond de UNPA's-zuid en -west toe. Mogelijk maakt de Kroatische regering zich op voor een nieuwe confrontatie met de "Servische" autoriteiten in de republiek. In dat geval moet er rekening mee worden gehouden dat Kroatië geen reden meer ziet om het UNPROFOR-mandaat, dat volgende week afloopt, opnieuw te verlengen. Het is echter niet uitgesloten dat Kroatië door het opvoeren van de spanningen rond de UNPA's de VN wil bewegen alsnog in te stemmen met de Kroatische pleidooien voor een meer actieve opstelling bij het herstel van het Kroatische gezag over de UNPA's.